

Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralamaların İşleyişinin İncelenmesi

Süleyman Karaman

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi

mevzun57@hotmail.com, ORCID:0000-0003-8453-0093

İbrahim Akverdi

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Yöneticisi

ibrahimakverdi@hotmail.com, ORCID:0000-0003-9454-1057

Özet

Bu çalışmada finansal kiralamalar ve bununla ilgili sözleşme içeriklerine değinilmiştir. Bu çerçevede genel anlamda yatırım aracı olarak karşımıza çıkan finansal kiralamanın önemi üzerinde durulmuştur. Finansal kiralama sözleşmesi Türk hukukunda yeni ortaya çıkmış olmasa da bir yatırım aracı olarak cazibesi ve avantajları yeni yeni anlaşılmaya başlanan ve buna paralel olarak da uygulaması giderek artan bir finansman aracıdır. Finansal kiralamanın kiracıya sağladığı avantajlar, onu, banka kredisi ve öz sermaye karşısında güçlü bir alternatif haline getirmiştir. Finansal kiralama sözleşmesinin özel bir kanun ile düzenlenmiş olması kanun koyucunun bu sözleşme tipini önemseydiğini göstermektedir. Çalışmamızda konu dâhilinde kalan yeniliklere yer verilmekle birlikte tarafların borçları yeni kanun çerçevesinde ele alınmış, öncesinde asıl konu ile bağlantılı olan kısımlar hakkında genel bilgiler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Finansman, Finansal Kiralama, Finansal Sözleşme

Examination of the Functioning of Finance Leases for Financing

Abstract

In this study, financial leases and related contract contents are discussed. In this context, the importance of financial leasing, which appears as an investment vehicle in general, has been emphasized. Although the financial leasing agreement has not just appeared in Turkish law, its attractiveness and advantages as an investment instrument are just beginning to be understood and, in parallel, its application is gradually increasing. The advantages that finance leasing provides to the tenant have made it a strong alternative to bank loans and equity capital. The fact that the financial leasing agreement is regulated by a special law shows that the legislator cares about this type of contract. In our study, the remaining innovations in the subject are included, but the debts of the parties have been discussed within the framework of the new law, and general information about the parts related to the main subject has been presented beforehand.

Key Words: Financing, Financial Leasing, Financial Contract

Giriş

Çalışmada kapsamında adı geçen finansal kiralama sözleşmesi Türk hukukunda yeni ortaya çıkmış olmasa da bir yatırım aracı olarak cazibesi ve avantajları yeni yeni anlaşılmaya başlanan ve buna paralel olarak da uygulaması giderek artan bir finansman aracıdır.

Finansal kiralamanın kiracıya sağladığı avantajlar, onu, banka kredisi ve öz sermaye karşısında güçlü bir alternatif haline getirmiştir. Finansal kiralama sözleşmesinin özel bir kanun ile düzenlenmiş olması kanun koyucunun bu sözleşme tipini önemseydiğini göstermektedir.

13 Aralık 2012’de yürürlüğe giren 6361 sayılı Finansal Kiralama, Faktoring ve Finansman Şirketleri Kanunu (FFFK) ile finansal kira sözleşmesi bakımından önemli yenilikler getirilmiştir. Çalışmamızda konu dâhilinde kalan yeniliklere yer verilmekle birlikte tarafların borçları yeni Kanun çerçevesinde ele alınmış, öncesinde asıl konu ile bağlantılı olan kısımlar hakkında genel bilgiler sunulmuştur.

Kanun’un yürürlük tarihi 13 Aralık 2012 olunca yeni Kanun’a göre yazılmış eser sayısının az oluşu dikkat çekmektedir. Konuyu ele alan eserlerin birçoğu; mülga Kanun döneminde yazılmış olup, o dönemde yeni yeni duyulmaya başlanan finansal kiralama kurumunu tanıtıcı niteliktedir. Bu

durum da dikkate alınarak çalışma; mülga Kanun döneminde kaleme alınan eserlerin, yeni Kanun döneminde kaleme alınan eserlerin ve güncel kararların harmanlanması yöntemiyle hazırlanmıştır.

Çalışmada öncelikle finansal kiralamanın ne olduğu tespit edilmiş, özellikle finansal kiralamanın leasing karşısındaki pozisyonuna değinmek suretiyle kavramdan ne anlaşılması gerektiği açıklığa kavuşturulmuştur. Sonrasında hak ve borçların daha iyi anlaşılmasına yardımcı olması için mevzuat çerçevesinde finansal kiralama hakkında birtakım genel bilgiler verilmiş ve nihayet tarafların borçları kapsamlı bir şekilde irdelenmiştir.

Bu irdeleme yapılırken önemli noktalarda mülga Kanun ile karşılaştırmalı bir yöntem benimsenmiştir. Tarafların borçları bahsinde, sıklıkla Türk Borçlar Kanunu'nun kiraya ilişkin genel hükümlerine atıfta bulunma gereği duyulmuştur. Kiracının sahip olduğu vergisel avantajlar kamu hukukunu ilgilendirdiğinden inceleme dışı bırakılmıştır.

Finansal Kiralamanın Kavramsal Çerçevesi

Leasing, İngilizce kökenli olan “lease” sözcüğünden türetilmiştir. “Lease” sözcüğü kiralamak; leasing ise kiralama anlamına gelmektedir. Uygulamada farklı görünümde karşımıza çıkan leasing kapsamlı bir hukuki terimdir (Koç, 2004:3).

Leasing ilk kez 1930'lu yıllarda Amerika'da, o dönem meydana gelen ekonomik krizin yol açtığı finansman sorunlarına çözüm olarak ortaya atılmış, ikinci dünya savaşı sonrası 1960'lı yıllarda teknolojik gelişmeler ve işletmelerin modernleşmesi ile başta İngiltere olmak üzere diğer Kara Avrupası ülkelerine yayılmıştır (Ergül, 2003: 1).

İlk zamanlarda ülkeler leasing'i kendi dillerinde isimlendirmişken bugün çoğu ülkede leasing, kavram birliği açısından İngilizce aslı ile kullanılmaktadır (Tekinalp, 1985: 1).

Finansal kiralamayı (leasing) tanımlamadan önce onun hangi ihtiyaçtan doğduğuna ve kiracı için faydasına kısaca değinmek gerekmektedir. Bilindiği üzere işletmeler faaliyetlerini sürdürebilmek için bina, araç, makine gibi iktisadi varlıklar (duran varlıklar) kullanmak zorundadır. İşletmeler ihtiyaç duydukları bu duran varlıkları satın alma, kiralama gibi hukuki işlemler ile sağlamaktadır (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011: 42-54).

İşletmeler için temel amaç olan kâr ise, duran varlıklara sahip olmaktan çok onların kullanılmasından elde edilmektedir. Bu sebeple işletmeler için bu duran varlıkları kiralamak, onlara sahip olmaktan daha avantajlıdır. Bu sayede işletmeler, duran varlıkların ekonomik işe yararlılığını elde etmiş olacak, ayrıca mülkiyet hakkının doğurduğu finansman yüklerinden de kurtulmuş olacaklardır (Kuntalp, 2004: 7).

Yine bilindiği üzere rekabet piyasalarında işletmeler büyüme isteklerini gerçekleştirmek ve teknolojiye ayak uydurabilmek için yeni yatırımlar yapmalıdır. Bunun için sarf edilecek kaynak eski zamanlarda işletmelerin kendi öz kaynakları ve bunlar yetersiz kaldığında da krediler olmuştur (Tuğlu ve Atilla, 2007: 8).

Daha sonra işletmelerin öz kaynaklarını yatırım mallarına harcamak istememesi, yatırımlar için yeterli öz kaynağa sahip olmamaları ve kredi almadaki zorluklar onları yeni bir finansman kaynağı arayışına itmiştir (Oğuzman, Seliçi ve Oktay-Özdemir, 2012: 278).

Bu arayışın sonucu olarak ortaya çıkan leasing, özellikle vergi avantajı ile orta vadeli banka kredilerine iyi bir alternatif olmuş, küçük ve orta ölçekli işletmeler için ihtiyaç duyulan varlıkların finansmanında makul bir yatırım aracı halini almıştır (Topuz, 2017: 2).

Yatırımcı bu yol ile ihtiyaç duyduğu malı kendi sermayesi ile almak veya sahip olduğu kredi imkânını ona ayırmak yerine onu finansal kiralama şirketine (kiralayana) aldırarak, şirketten o malı kendisine kiralamasını istemekte ve böylece ihtiyaç duyduğu yatırım malı üzerinde kullanma hakkını elde etmektedir (Köteli, 1991: 1)

Zaten leasing'in mantığında mülkiyet hakkının sahibine verdiği yetkilerden sadece yararlanma yetkisinin ekonomik olduğu ve yatırımcının ilgisini daha çok bu yetkinin çektiği düşüncesi vardır (Koç, 2017: 3).

Finansal Kiralamanın Ülkemizde Ortaya Çıkışı

Finansal kiralama (leasing) sözleşmesinin tanımı hukukumuzda ilk olarak 25.02.1984 tarihli 18326 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan "Özel Finans Kurumları Kurulması Hakkında 83/7506 Sayılı Kararname Eki Karara İlişkin Tebliğ" ile yapılmıştır. Bu tebliğin 20. maddesinde, "Kira Akdi (Leasing): Mal ve hizmet üretiminde kullanılacak teçhizatın, mülkiyet Kurum 'da kalmak

koşulu ile sözleşme serbestisi dâhilinde işletmelere, kiraya verilmesidir” şeklinde tanımlanmıştır (Köteli, 1991: 147).

Görüldüğü üzere bu düzenlemede uluslararası bir terim olan leasing, tercüme gereği duyulmaksızın aynen kullanılmıştır. Daha sonra 28.06.1985’te yürürlüğe giren 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu (mülga FKK) ile finansal kiralama sözleşmesi (leasing) hukukumuzda ilk defa yasal düzenlemeye kavuşturulmuş, düzenlemede bu defa leasing kavramı yerine onun tercümesi olarak “finansal kiralama” ifadesine yer verilmiştir (Tuğlu ve Atilla, 2007: 9).

6361 sayılı FFFK ile de bu tercih sürdürülmüştür. Kanun koyucunun uluslararası bir kavram olan leasing yerine finansal kiralama ifadesini tercih etmesi doktrinde eleştirilmektedir. Köteli, eserinde “finansal leasing” kavramını kullanmaktadır. Topuz, leasing sözleşmesinin kendine özgü (Acar, 2017: 41) (sui generis) yapısı nedeniyle onun TBK veya TTK yerine, ayrı bir Kanun ile düzenlendiğini belirttikten sonra yabancı bir sözcük olan finans sözcüğünden Türk dilbilgisi kurallarına göre türetilen “finansal” sözcüğünün Kanun’a başlık olarak verilmesini haklı olarak eleştirmektedir (Topuz, 2017: 11).

Gerçekten de kanaatimce burada bir çelişki mevcuttur. Leasing yabancı bir sözcüktür. Tercümede ise yine yabancı kökenli bir sözcük olan “finans” sözcüğünden türetilen “finansal” sözcüğü tercih edilmiştir. Tercümenin leasing’i çağrıştırmaması ve uygulamada benimsenmemesi de ifadenin yetersizliğini gözler önüne seren diğer nedenlerdir (Tuğlu ve Atilla, 2007: 19).

Doktrinde isabetli olarak finansal kiralama sözleşmesinde ekonomik mülkiyet kavramının önemi vurgulanarak, kiralayanın kiralanan üzerinde hukuki mülkiyete sahip olması karşısında kiracının da ekonomik mülkiyete sahip olduğu belirtilmektedir (Kuntalp, 2004: 35).

Sözleşmenin şeklini ve tescilini düzenleyen FFFK m. 22’nin gerekçesinde de bu husus, “finansal kiralama ilişkisinde, kiracı malın zilyetliğini ve ekonomik mülkiyetini elinde bulundurmakla birlikte, malın hukuken maliki finansal kiralama şirkettir.” şeklinde açıkça ifade edilmiştir. Leasing sözleşmesinde esasen kiracı malın ekonomik mülkiyetini kiralamaktadır (Topuz, 2017: 19).

Hem bu sebeple hem de leasing’in kiracı açısından baskın özelliğini vurgulaması açısından “Ekonomik Mülkiyet Kirası” teriminin finansal kiralama terimine nazaran daha isabetli olacağı kanaatindeyim.

Finansal kiralamanın leasing karşısındaki durumuna bakmak ve Türk hukukunda hangi anlamda kullanıldığını tespit etmek gerekmektedir. Buna değinmeden önce kısaca Türkiye'nin leasing ile tanışma sürecine değinmekte fayda vardır. Belirtmek gerekir ki, ülkemizde leasing 1980'lere kadar pek bir varlık gösterememiştir. Bunun sebebi, Türkiye'de 1980 öncesinde ekonomi politikası (Özsoylu, 2016: 1) olarak, devlet öncülüğünde üretilen ithal ikameci sanayileşme politikasının benimsenmesidir.

24 Ocak 1980 kararları ile ekonomide ihracata dayalı (dışa açık) büyüme politikası benimsenince yerli işletmeler yatırımlarını teknolojiye uydurmak zorunda kalmışlar ve iç tasarruflar da yeterli gelmeyince bu durum onları yabancı ülkelerde uygulanan yeni finansman türlerini keşfetmeye yöneltmiştir (Altop, 2003: 86).

Bu duruma kayıtsız kalmayan kanun koyucu 10.06.1985'te, yeni finansman tekniği olan finansal kiralamaya ilişkin, 3226 sayılı Finansal Kiralama Kanunu'nu kabul etmiş, düzenleme 28.06.1985 tarihli 18795 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralama

Finansal kiralamanın ülkemizde ortaya çıkış sürecine kısaca değindikten sonra kavrama verilen anlamın tespiti gerekmektedir. Finansal kiralama kavramı, ilk bakışta financial leasing'in tercümesi gibi algılanmaktadır. Doktrin, kanun koyucunun tercih ettiği finansal kiralama ifadesini hem faaliyet kiralamasını hem de finansal leasing'i kapsayacak şekilde bir tür çatı kavram olarak kullanılmasını eleştirmektedir (Topuz, 2017: 29).

Özellikle mülga FKK'nın gerekçesinde geçen "finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama" ifadesi, finansal kiralamanın finansal leasing'ten (financial leasing'ten) daha geniş olarak, leasing anlamında kullanıldığı algısı yaratmaktadır (Topuz, 2017: 12).

Algı bu şekilde olsa da burada yapılması gereken, ifadeye yüklenen gerçek anlamın ortaya çıkarılmasıdır. Kanun koyucunun niyetinin, Kanun'un tüm kapsamı dikkate alınarak belirlenmesi gerekmektedir. Financial leasing kavramı, leasing'in kiralananın kullanım süresine göre yapılan temel ayırmda iki türden biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Oy, Ünal ve Tahan, 2008: 71-72).

Bu ayırımın bir ayağını faaliyet kiralaması (operating leasing), diğer ayağını da finansal kiralama

Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralamaların İşleyişinin İncelenmesi

(financial leasing) oluşturmaktadır. Faaliyet kiralaması, kiralananın ekonomik ömründen daha kısa süreyle kiralınmasını ifade etmektedir. Faaliyet kiralaması finansal kiralama için öngörülen en az dört yıllık feshedilmeme şartı nedeniyle mülga FKK'da kabul görmemiş; FFFK'da ise m. 3/b ile açıkça Kanun'un kapsamı dışında bırakılmıştır (Topuz, 2017: 38).

Öyleyse kanun koyucu her ne kadar mülga FKK m. 1'in gerekçesinde "finansman sağlamaya yönelik finansal kiralama" ifadesini kullandıysa da bu ifadeye büyük anlamlar atfedilmemeli, Kanun'un tüm kapsamı çerçevesinde ifadeye verilen gerçek anlam tespit edilmelidir. Gerekçede ayrıca, uygulamanın finansal kiralama kurumunun kaynağı olan Amerika'da ve Avrupa'da leasing'in muhtelif türlerini ortaya çıkardığı, birinci maddenin bu türlerden sadece finansman sağlamaya yönelik sözleşmeyi esas aldığı belirtilmektedir. Kanun koyucunun düzenlemesi FFFK'da leasing türlerinden finansal leasing tipi kiralamanın ana sözleşme tipi olarak belirlendiğini göstermektedir (Koç, 2004: 7).

Kısaca finansal kiralama Türk hukukunda leasing'in karşılığı olarak (geniş anlamda) değil; kiralananın kullanım süresine göre yapılan ayırmda finansal leasing ile aynı anlamda (dar anlamda) kullanılmaktadır.

Biz de çalışmamızda finansal kiralamayı leasing ile eş anlamlı olarak değil; kanun koyucunun amaçladığı gibi finansal leasing anlamında kullanacağız. Fakat "Leasing Türleri" alt başlığında leasing uluslararası terminolojiye uygun olarak gerçek anlamı ile kullanılacaktır.

Bu açıklamalardan sonra finansal kiralama kavramı hakkında yapılan tanımlara yer verilmesi, konunun açıklanmasına yardımcı olacaktır.

FFFK m. 3/ç'de finansal kiralama işleminin; "bir finansal kiralama sözleşmesine dayalı olmak koşuluyla, bu Kanun veya ilgili mevzuatı uyarınca yetkilendirilen kiralayan tarafından finansman sağlamaya yönelik olarak bir malın mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi; kiracıya kira süresi sonunda malın rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması; kiralama süresinin malın ekonomik ömrünün yüzde sekseninden daha büyük bir bölümünü kapsamaması veya finansal kiralama sözleşmesine göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerlerinin toplamının malın rayiç bedelinin yüzde doksandan daha büyük bir değeri oluşturması hâllerinden herhangi birini sağlayan kiralama işlemi" olarak tanımlandığı görülmektedir (Topuz, 2017: 12-13).

Belirtmek gerekir ki finansal kiralama işlemi bu tanım ile mevzuatımızda ilk kez düzenlenmiştir. Aynı Kanun, finansal kiralama işleminden sonra m. 18’de finansal kiralama sözleşmesini, “kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü bir kişiden veya bizzat kiracıdan satın aldığı veya başka suretle temin ettiği veya daha önce mülkiyetine geçirmiş bulunduğu bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören sözleşme” şeklinde tanımlamıştır (Koç, 2004: 18).

Mülga FKK m. 4’te yapılan tanım, bu tanıma göre kapsam itibariyle daha dardı. Mülga FKK m. 4’te, finansal kiralama sözleşmesi; “kiralayanın, kiracının talebi ve seçimi üzerine üçüncü kişiden satın aldığı veya başka suretle temin ettiği bir malın zilyetliğini, her türlü faydayı sağlamak üzere ve belli bir süre feshedilmemek şartı ile kira bedeli karşılığında, kiracıya bırakmasını öngören bir sözleşmedir.” şeklinde tanımlanmıştı. İleride ayrıntılı olarak açıklanacağı üzere, yeni düzenleme ile finansal kiralama sözleşmesinin kapsamının genişletildiği söylenebilecektir (Çetiner, 2013: 67)

213 sayılı Vergi Usul Kanunu mükerrer m. 290 b. 3’te finansal kiralama, “kira süresi sonunda mülkiyet hakkının kiracıya devredilip devredilmediğine bakılmaksızın, bir iktisadî kıymetin mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan tüm riskler ile yararların kiracıya bırakılması sonucunu doğuran kiralamalar” olarak tanımlanmıştır (Koç, 2004: 22).

Kiralama işleminde iktisadî kıymetin mülkiyetinin kira süresi sonunda kiracıya devredilmesi, kiracıya kira süresi sonunda iktisadî kıymeti rayiç bedelinden düşük bir bedelle satın alma hakkı tanınması, kiralama süresinin iktisadî kıymetin ekonomik ömrünün % 80’inden daha büyük bir bölümünü kapsaması veya sözleşmeye göre yapılacak kira ödemelerinin bugünkü değerleri toplamının iktisadî kıymetin rayiç bedelinin % 90’ından daha büyük bir değeri oluşturması hallerinden herhangi birinin varlığı durumunda kiralama işleminin finansal kiralama kabul edileceği belirtilmiştir (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011: 129-255)

17 No.lu Türkiye Muhasebe Standartları (TMS 17) (24.02.2006 tarihli 26090 sayılı RG) m. 4’te finansal kiralama, “bir varlığın mülkiyetine sahip olmaktan kaynaklanan her türlü risk ve yararların devredildiği sözleşme” olarak tanımlanmış; taraflarca, sözleşme süresi sonunda kiralananın mülkiyetinin kiracıya devredileceğinin ya da aksinin kararlaştırılabileceği belirtilmiştir. TMS 17 m. 8, 10 ve 11’de bir sözleşmenin finansal kiralama sözleşmesi sayılmasına ilişkin birtakım standartlar getirilmiştir. Tanım, kapsam itibariyle yetersizdir. Tanımda sözleşmenin ayırt edici unsurlarına yer verilmemiştir (Koç, 2004: 29).

Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralamaların İşleyişinin İncelenmesi

TCMB terimler sözlüğünde finansal kiralama, “işletmelerin orta vadeli fon ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik kullanılan finansman tekniğidir. Kiracı tarafından seçilip, kiralayan tarafından satın alınan bir malın mülkiyetini kiralayanda, kullanımını ise kiracıda bırakan, kiracı ve kiralayan arasında imzalanan bir sözleşmedir.” şeklinde ifade edilmiştir. Tanım, finansal kiralamanın özünü ifade etme bakımından yeterlidir (Tuğlu ve Atilla, 2007: 19).

Doktrinde Topuz, kiralananın hukuki maliki ile ekonomik malikinin farklı kişiler olması esastan hareketle, finansal kiralama (leasing) hakkında, “kiralananın kullanım hakkının genellikle onun faydalanılabilir ömrüne karşılık gelecek belirli bir süre için ve belli bir bedel karşılığında kiralayan tarafından kiracıya sözleşme ile devredilmesi” biçimindeki tanımı benimsemiştir (Topuz, 2017: 14).

Topuz, leasing'ten bahsedebilmek için; kiralananın mülkiyeti ile onu kullanma hakkının farklı kişilerde olması ve kiracının kiralananın maliki olmayıp onu kullanma hakkını elde etmesi, kiracının kiralananın malikine sözleşmede belirlenen bedeli belirlenen zamanda ödemekle yükümlü olması, sözleşme sona erdiğinde kiralananın kullanım hakkının sahibine dönmesi veya kiracının onu piyasa rayicine uygun bir bedelle satın alma hakkını kullanması, sözleşme süresinin genellikle kiralananın ekonomik ömrü kadar olması şartlarını aramaktadır.

Tuğlu ve Atilla'ya göre, finansal kiralama; yatırımcıların ihtiyaç duydukları yatırım mallarını kendi imkânlarıyla ya da kredi yoluyla almak yerine onları finansal kiralama şirketine aldirmaları ve finansal kiralama şirketinin bu malları özel bir sözleşme ile ihtiyaç sahibi yatırımcıya devrettiği bir yöntemdir (Tuğlu ve Atilla, 2007: 11).

Zevkliler ve Gökyayla, mülga FKK m. 4'te yapılan tanımı benzer sözleşmelerden ayırt edici unsurlara yer vermemesi sebebiyle yetersiz bulurken şu tanımı önermektedir: “Finansal kiralama sözleşmesi, işletme sahibi kullanıcının, kredi kurumu olan kiralayanla yaptığı bir sözleşmedir ki, buna göre kredi kurumu, kullananın işletmesinde gereksinim duyduğu ve belirlediği bir malın finansmanını sağlamak üzere, üçüncü kişilerden satın alarak ya da başka yollarla elde ederek, belli bir bedel karşılığı ve belli bir süre sözleşmeden dönmeme koşuluyla, üretim faaliyetlerinde kullanmak üzere kullanıcıya bırakır” (Zevkliler ve Gökyayla, 2017: 409-410)

Erol, Toroslu ve Yıldırım, finansal kiralamayı; “Bir yatırım malının mülkiyetinin finansal kiralama şirketinde kalarak, belirlenen kiralar karşılığında kullanım hakkının kiracıya verilmesi ve mülkiyetin sözleşmede belirlenen değer üzerinden dönem sonunda kiracıya geçmesini sağlayan

bir finansman yöntemi” olarak ifade etmiştir (Erol, Yıldırım ve Toroslu, 2011: 129-255).

Bu tanım mülkiyetin sözleşme sonunda her halükarda kiracıya geçeceği sonucuna vardığından hatalıdır. Taraflarca sözleşme süresi sonunda kiracıya kiralanamı satın alma hakkı tanınabilir. Ancak bu konuda sözleşme serbestisinin geçerli olduğu unutulmamalıdır.

Köteli, leasing sözleşmesini; “ellerinde kullanılabilecekleri nakit fonları bulunan finans kurumları ile mal ve hizmet üreten ve üretimleri için yatırım malına ihtiyaç duyan kişiler arasında akdedilen bir kredi işlemi” olarak nitelendirmektedir (Köteli, 1991: 5).

Oy, Ünal ve Tahan, finansal kiralama; “yatırım yapmaya karar vermiş olan ihtiyaç sahibinin talebi doğrultusunda finansal kiralama şirketinin o yatırım malını satın alması ile müşteriye belli bir bedel karşılığında ve belli bir süre için kiralamasına olanak sunan bir finansman aracı” olarak tanımlamakta ve finansal kiralama yatırımcıların yatırımlarını gerçekleştirmeleri için öz kaynaklarını kullanmaları ya da banka kredisinden destek almalarının bir alternatifi olarak görmektedir (Oy, Ünal ve Tahan, 2008: 3).

Eren’e göre, finansal kiralama sözleşmesi; “kiralayanın, mülkiyeti onda kalmak kaydıyla kiracının seçip talep ettiği taşınır ya da taşınmaz bir yatırım malının zilyetliğini her türlü faydayı sağlamak üzere devretmeyi, kiracının ise karşılığında bedel ödemeyi üstlendiği sözleşmedir” (Eren, 2017: 457).

Sonuç

Finansal kiralama bir sözleşmeyi ifade etse de nihayetinde bir finansman aracı ve yöntemidir. Finansal kiralama; yatırım kararı ile başlayan ve finansal kiralama sözleşmenin sona ermesine kadar devam eden bir süreci ifade etmektedir.

İki taraflı bir hukuki işlem olsa da finansal kiralama sürecinde satıcı, imalatçı gibi aktörler de etkin role sahip olmaktadır. Ayrıca gereksinim duyulan malın temini ile malın kiralanması ayrı işlemler olarak telakki edilse de onların arasında sıkı bir ilişki mevcuttur.

Sırası değişebilmekle birlikte finansal kiralama işlemlerinde geçirilen aşamalar temel olarak; finansal kiralama konusunun yatırımcı (kiracı) tarafından belirlenmesi, malın tedariki konusunda

Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralamaların İşleyişinin İncelenmesi

üretici/satıcı ile bağlantı kurulması, finansal kiralama şirketi ile ön görüşme yapılması, şirkete başvuru ve başvurunun değerlendirilmesi süreci, finansal kiralama şirketi tarafından da uygun görüldüğü takdirde sözleşmenin kurulmasıdır.

Ayrıca sözleşmenin kiralananın niteliğine göre ilgili sicile tescil veya şerh edilmesi, malın tedariki ve zilyetliğin kiracıya devri, malın sigorta ettirilmesi, sözleşme sona erdiğinde aradaki anlaşmaya göre malın iade edilmesi ya da kiracı tarafından satın alınması şeklinde özetlenebilir. Bu sürecin önemli bir aşaması olan tescil ve şerh konusuna aşağıda ayrı bir alt başlık açma gereği duyulmuştur.

Finansal kiralama süreci yatırımcının (müstakbel kiracının) yatırım kararı alması ile başlamaktadır. Yani sürecin ilk aşaması, yatırımcının işletmesinde kullanmayı düşündüğü bir duran varlığa olan ihtiyacı ve bu ihtiyacın giderilmesine yönelik aldığı karardır.

Yatırımcı bu kararı aldıktan sonra yapacağı yatırıma hangi yoldan kaynak sağlayacağına; bir başka deyişle yatırımını hangi yoldan finanse edeceğine karar verecektir. Bu yollar finansal kiralama, banka kredisi ya da öz kaynaktan karşılama şeklinde olabilmektedir.

Yatırımcı finansal kiralamayı en cazip yol olarak görürse ihtiyacı olan malın imalatçı/satıcısı ile görüşerek bedelin finansal kiralama şirketi (müstakbel kiralayan) tarafından karşılanacağını belirterek ondan bir teklif (proforma fatura) alacak ve durumu finansal kiralama şirketine iletacaktır. Müstakbel kiracı ve kiralayan yapacakları ön görüşmede proforma fatura ve ödeme imkânları konusunu müzakere edeceklerdir.

Ön görüşme sonunda anlaşma sağlanırsa finansal kiralama şirketine kiracı tarafından onun aradığı şartlara uygun bir başvuru yapılacaktır. Finansal kiralama şirketi kendisine yapılan başvuruyu yatırımın fizibilitesi, kredibilitesi; yatırımcının iş deneyimi, sermaye yapısı ve kira bedellerini ödeme kabiliyeti, teminat gerekip gerekmediği, gerekirse niteliği ve değeri açısından değerlendirecektir.

Bu kapsamda finansal kiralama şirketi yatırımcının genel olarak kredibilite durumuna, diğer bankalara olan kredi borçlarına ve varsa önceki finansal kiralama işlemleri geçmişine, piyasa ilişkilerine, yer aldığı sektördeki konumuna, gelecek planlarına ve planların gerçekleşme ihtimaline, borç ödeme kabiliyetine, alacaklarının miktarına ve tahsil kabiliyetlerine, yer aldığı sektörün ülkemizdeki ve dünyadaki mevcut durumuna ve gidişatına, yatırımcı şirketin sahipleri ile

yöneticilerinin iş kabiliyetlerine ve kapasitelerine bakacaktır.

Kaynakça

- Akıntürk, T. (2006). Borçlar Hukuku, İstanbul, Beta Yayınevi, Genişletilmiş 12. Bası.
- Altınok Ormancı, P. (2011). Sürekli Borç İlişkilerinin Haklı Sebep Feshi. İstanbul
- Altop, A. (2007). Finansal Kiralama (Leasing) Hukuku'nun Sorunları, Finans Hukuku ve Sorunları- Finans Hukuku Panelleri, İstanbul Barosu Yayınları
- Aral, F. ve Ayrancı, H. (2015). Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 11. Baskı, Ankara
- Arat, A. (2006). Sözleşmenin Değişen Şartlara Uyarlanması, Ankara
- Aydoğdu, M. ve Kahveci, N. (2017). Türk Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, İzmir
- Baysal, B. (2017). Sözleşmenin Uyarlanması - BK m. 138 Aşırı İfa Güçlüğü, 2. Bası, İstanbul
- Çetiner, B. (2013). 6361 Sayılı Kanun ile Finansal Kiralama Sözleşmelerine İlişkin Getirilen Yeni Düzenlemeler, Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, 4(13), 65
- Dirican, G. (2007). Kiracının Finansal Kiralama Bedelini Ödemede Temerrüde Düşmesi ve Bunun Hukuki Sonuçları, Prof. Dr. Ergon A. ÇETİNGİL ve Prof. Dr. Rayegan KENDER'e 50. Birlikte Çalışma Yılı Armağanı, Ocak, İstanbul
- Dönmez, M. (2008). Finansal Kiralama Konusu Malların Haczi, TBB Dergisi, 79, 309
- Eren, F. (2017). Borçlar Hukuku Özel Hükümler, 4. Bası, Ankara
- Ertaş, Ş. (2006). Eşya Hukuku, Ankara, Seçkin Yayınevi
- Gümüş, M. A. (2013). Borçlar Hukuku, Özel Hükümler, 3. Bası, İstanbul
- Hondu, S. (2000). Finansal Kiralama Kanununa Göre Sat, Geri Kirala İşlemleri ve Konuya İlişkin Danıştay Daire Görüşleri, Vergi Dünyası Dergisi, 227, 60
- Kocaağa, K. (1999). Türk Özel Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing) Sözleşmesi, Ankara
- Koç, M. (2004). Finansal Kiralama (Leasing), İstanbul

Finansman Sağlamaya Yönelik Finansal Kiralamaların İşleyişinin İncelenmesi

Koyuncuoğlu, H. (2015). Değişen Finansal Kiralama Mevzuatı Işığında Finansal Kiralama Sözleşmesine İlişkin Uygulamadan Kaynaklanan Sorunların Değerlendirilmesi, İstanbul

Köteli, M. A. (1991). Karşılıklı Hukuk ve Türk Hukukunda Finansal Kiralama (Leasing Sözleşmeleri), İstanbul

Kuntalp, E. (2004). Finansal Kiralama Kanununun Genel Olarak Değerlendirilmesi, Finansal Kiralama Hukuku Sempozyumu Görüşme Tutanağı, İstanbul

Oğuzman, M. K. ve Öz, M. T. (2013). Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, Cilt-1, Gözden Geçirilmiş 11. Bası, İstanbul

Oğuzman, M. K., Seliçi, Ö. ve Oktay-Özdemir, S. (2012). Eşya Hukuku, Yenilenmiş 15. Bası, İstanbul.

Özsoylu, A. F. (2016). Türkiye Ekonomisi Tarihsel Gelişim, Ankara

Özsunay, E. (1985). Leasing İşlemleri: Hukuksal Yapıları ve Güncel Sorunları, Para ve Sermaye Piyasası, Mart, 73, 26

Reisoğlu, S. (2007). Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, Beta Yayınevi, 19. bası, İstanbul

Sekmen, O. (2011). Kiracının Kira Bedellerini Ödemede Temerrüde Düşmesi Halinde Finansal Kira Sözleşmesinin Feshi ve Sonuçları, Türkiye Adalet Akademisi Derneği, 1(2), 334

Tandoğan, H. (2008). Borçlar Hukuku, Özel Borç İlişkileri, C. I/1, Tümü Yeniden İşlenmiş ve Genişletilmiş Beşinci Basım'dan Altıncı Tıpkı Basım, İstanbul

Tuğlu, A. ve Atilla, Ö. (2007). Finansal Kiralama Kanunu ve Vergi Kanunlarına Göre Finansal Kiralama İşlemleri, Ankara

Tuncer, S. (2003). Vergi Hukuku ve Uygulaması, Ankara, Yaklaşım Yayınları.

Türkmen, A. (2015). 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanununun Kira Sözleşmesine İlişkin Yürürlüğü Ertelenen Hükümlerinin Değerlendirilmesi, Ankara Barosu Dergisi, 341-368

Yılmaz, S. (2010). Dövizle Endekli Tüketici Kredilerinde Uyarılama Sorunu ve Yargıtay'ın Bakışı, AÜHFD, 59 (1), 131-172